

לדויד בן-גוריון היה נידמה, כי בכל מיקרה ישיג את מבוקשו: אם יתן הנשיא קנדי ערובות ברורות להבטחת גבולות ישראל — מה טוב. לא יתן — אפשר יהיה להציע את צה"ל עד לירדן. שום אפשרות שלישית לא הסתמנה על פני מפת חישוביו הפוליטיים של ראש-הממשלה. רק לאחר שקנדי השמיץ במסיבת ה- עתונאים השבועית שלו את הצהרתו ה- מדינית, שכה יחילו לה בישראל, הוברר כי בכל זאת קיימת דרך שלישית. לא זו בלבד שקנדי לא נתן כל ערובה חדשה לגבי ישראל, אלא שהוא יצא ב- פירוש להבטיח את שלמות גבולות ירדן. הוא לא השאיר שום ספק, שארצות-הברית תכריח את ישראל לשוב לגבולות שביתת- הנשק, אם אומנם תפלוש לשטח ירדני. יחד עם זאת, הבהיר היטב, שאין בכונת אר- צות-הברית למנוע את השתלבות ירדן ב- איחוד ערבי.

ערובות — מפני מי? בירושלים התקבלה ההודעה כמכה קשה. לא היה זה משום האכזבה שישראל לא תוכל לפלוש לירדן, או משום שישראל זקוקה בשלב זה לערבות ממשית לגבולותיה שלה. מפני התקפה ערבית. את הערבויות ביקש בן- גוריון לא נגד פלישה ערבית, כי אם נגד התנכרות אמריקאית. מאז גיבש הנשיא קנדי את הקו המדיני של ממשלתו לגבי המרחב, קינן בירושלים החשש שכן זה יהיה מנוגד ניהוד חריף ל- מדיניות הישראלית. קנדי רואה אפשרות של שלום ערבי-ישראלי — אם כי בטווח ארוך — על בסיס של החזרת חלק גדול מן ה- פליטים הערבים, או תשלומי פיצויים עבור רמ, ושינויים בגבולות. הצהרה רשמית מ- פיו, בה תובטח שלמות הגבולות הנוכחיים, תחייב בראש וראשונה את ארצות-הברית עצמה, ולא נוח יהיה לנשיא אמריקאי לה- ציע קיצוץ בגבולות שלהם הוא ערב.

להפסיק את המגבית. על כן רגשה ירושלים, כאשר קנדי סרב להשמיץ ערבות מעין זו. לדויד בן-גוריון היתה סיבה נוס- פת לכעוס. כאשר ביקר, לפני מספר חוד- שים, יועצו האישי של הנשיא קנדי, מייק פלדמן, כדי לגוש מה עשויה להיות עמ- דת ישראל לגבי האיחוד הערבי, הוסבר לו כי ישראל לא תפריע לכהלכיו של גמאל עבד אל-נאצר, כל עוד לא יערער את יצי- בות המשטר בירדן. אך אם יעשה זאת, הוסבר לפלדמן, יהיה על ארצות-הברית לתת ערובות לגבולות, אחרת תראה ישר- אל עצמה חופשית לפעול.

מן המגעים שקיים שמעון פרס בחשיג- טון, לפני כחודש, נראה היה כי בבית- הלבן שוררת הבנה לעמדה הישראלית ש- הוסברה לפלדמן. והנה, לפתע, פסל קנדי פלישה לירדן, ואילו מערבות לגבולות ישראל — התחמק.

בימים הראשונים לאחר הודעת קנדי, סרב בן-גוריון להגיב עליה בפומבי. ביחוד לא- חר שצעדים מיוחדים שנקטו לא השאירו ספק אצל אורחי ישראל, כי הפעם לא- תיסוג ישראל מכחנתה לפלוש לירדן. אולם במסגרות קטנות נתן בן-גוריון פורקן ל- כעסו. היה זה פורקן מוגבל, כפי שהוא עצמו הסביר לעורך אחד היומונים: "מה- אנו יכולים לעשות לקנדי? לכל היותר נוכל להכריז על הפסקת המגבית לאות מחאה."

הנשיא

בית שלישי

עם תום שבוע האבל, קיבלה אלמנת הנשיא בן-צבי שתי ידיעות. האחת: מזכ" רות מפא"י דחתה את הצעת ח"כ בבה אילנסון, למנות את רחל ינאית-בן-צבי כמועמדת לכהונת הנשיא ובהנה בולמן שור. השניה: על אלמנת הנשיא לפנות את הבית ברחוב אלהיזי בירושלים, שיתפוך מעתה מושכן רשמי של נשיאי ישראל. על הידיעה הראשונה לא הגיבה רחל ינ- אית. נגד השניה יצאה למלחמה. היא הודי- עה ברורות, כי אינה מתכוננת לעזוב את הבית, וכי בדעתה להפוך אותו מרכז להנצחת נשיאה השני של ישראל.

(המשך בעמוד הבא)

חולות לוחמים

מאמר

שלישי

בסידרה

קה, לתור אחר שותף דולארי. בהרב הקים חברת-בית, שלח ארצה 74 אלף דולאר, ו- נשאר לגמור את לימודיו בפילוסופיה ופסי- כולוגיה. הנושא שבחר לעבודת הדוקטוראט שלו מלמד על השלוחה בה חי אז: הוא חיבר מסה פילוסופית, שבאה להוכיח כי ישו הנוצרי לא היה קיים כלל.

השלוחה הפילוסופית נעלמה ברגע בו חזר ארצה. לא זו בלבד שלא מצא בקופות החברה שריד מרבבות הדולארים, אלא ש- ספרי החברה היו אדומים מרוב גרעון. הסתבר, כי בשעה שחלק מהחברה אומנם עסק בכריית מלח בסדום, עסק שח"ל ב- כמה תחביבים יקרים מאוד באילת. אחד מהם: בריכות דגים, בהן טבעו עשרות אלפי לירות מכספי החברה.

כל זה תוך כדי ביוזבו דוהר. החברה לקחה בשיגעון גדלות: מנהלה, פקידיה, מזכירותיה ונהגיה התנהגו כאילו עמ' מ- אחוריהם אוצר המדינה, לא הון של חברה פרטית. הם חתמו על כבלות, שטרות, ל- חייבויות: לבית-קפה ערבה בבאר-שבע, ל- בלו, סכום של למעלה מ-30 אלף ל"י. ה- פלא הוא שהגרעון לא עלה על 180 אלף לירות.

בהרב, שהאמין עדיין כי אפשר להתעשר ממכרות המלח, הגיע לידי הסדר עם שר- תפוז: הוא יהיה ערב לחובות, והחברה תעביר לו את הוויכיון.

מאז לא ידע מנוח. רכושו עוקל, ביתו הועמד למכירה — הכל כדי לשלם את ה- שטרות של שח"ל ושותפיו, להם היה ערב. אתקופת-מה העביר את זכות-הכרייה ל-ד"ר נפתלי לם, אחיו של השופט המחוזי יוסף לם, תמורת תשלום תמלוגים. אך לם הס- תכן בחובות, החזיר את הזכויות לבהרב. סגן-האלוף לשעבר שכר קומץ בדווים, ה- קים אוהל ליד מיכרות המלח. ניגש בעצמו לעבודה. רחמים גדולים לא הפיק — אך לפחות היה רחוק מנושיו ומהודעות ה- עיקול שירדו בלי הרף על ביתו בצהלה. מפא"י, האהבת אנשים מצליחים, שכחה אתו בצרתו. מה עוד, שהוא תבע ממנה לשלם את שטרות שח"ל, שהסתכמו ביותר מ-70 אלף לירות. הוא פנה למרכז המפי- לגה, תבע לקיים ביורר בפני ראובן ברקת — אך לא זכה לתשובה.

★ ★ ★

אשכול המדין

מיפנה בא בדמותו של שר האוצר לוי אשכול, אותו מכיר בהרב מזה כשלושים שנה. "מה נשמע?" שאל אש- כול, שפגש בו בכנס-קצינים.

בהרב ענה לו בדיוק מה נשמע, ואף הזכיר לו את רבבות הלירות שהוא שלם עבור שח"ל. "אני יושב לי כמו חמור ב- סדום", החלונן, "ופה עושים כל מיני עס- קים. יהודים קונים ומוכרים קרקעות, ומס- תדרים. מה אני יותר גרוע מכל הקבלנים והסוחרים האלה? תן לי אפשרות לפרוע את החובות שלך!"

אשכול ענה לו שהוא צודק, ובו במקום היפנה אותו אל יוסף וייץ, הבוס הכלי-כול של מינהל מקרקעי ישראל. שר-האוצר אף שוחח אישית עם וייץ, המליץ בפניו לתת חלקת קרקע לבהרב השקוע בחובות. ב- יוסף וייץ הציע לבהרב שתי חלקות, ב- אזור המבוקש ביותר: בין הרצליה לתל- אביב. אולם כאשר קבע המערין הממשלתי את מחיר הקרקעות, מצא בהרב שמחיר 41 הדונם שבמת-אביב גבוה מדי, ויותר על חלקה זו. נותרה החלקה השניה: 30 דונם בגוש 6421 בגליל השרון, ליד הרצליה. ה- מחיר: 18 ל"י המטר המרובע. סך הכל: 540 אלף ל"י.

אילו היה לבהרב סכום זה, היה יכול לעשות עיסקה מסחררת. שהרי כבר אז, היה מחירה הריאלי של הקרקע כמעט

כל אדם אחר היה מתייאש, אך לא הגבר החסון, שבמשך שמונה שנים היה חבר מרכז מפא"י. יש בידי פיק"א זיכיון בלעדי לכריית מלח וייצורו בכל הארץ? לא נורא! פיק"א-שמיקא זה מימי הבארון. עם קום מדינת ישראל לא נשאר עוד מקום להעדפת הגופים המיושנים האלה. יש להעדיף אנ- שים חדשים. אנשי הקשרים הנכונים.

לבהרב היו הקשרים הנכונים. הוא אף ידע כיצד להציג את רעיונותיו בצורה ה- נכונה. כריית מלח בסדום? ביטול המונר- פולין של פיק"א? אין קל מזה. רק אסור לתבוע זאת עבור אדם אחד. יש להעמיד את הדבר כשירות חלוצי. ליתר דיוק: ש- רות חלוצי לערבה. בקיצור: שח"ל.

ציניקאים קראו לשח"ל בשם שירות חמ- ש לירות. מפא"י הקימה אומנם את הוון כדי לגרוף בהתלהבות את מיטב הנוער העי- רי, שירד לעבוד בערבה. אך הנוער שנגרף קיווה לגרוף כסף. חמש לירות מינימום ל- יום — שכר גבוה מאוד לפני 10-12 שנים.

משה בהרב הציע להקים בסדום חברה לכריית מלח, בה יהיו שותפים — מלבדו ומלבד חבריו — גם נציגי שח"ל. בידעו כמה יקר פיתוח הנגב לדויד בן-גוריון, אף השכיל להביא את העניין לטיפולו האישי. ראש-הממשלה שלח תשובה בכתב-ידו, כתב שהרעיון נראה לו, מפני שהוא מבטיח תע- סוקה לחושבי כפר ירוחם, והבטיח לעזור למימוש הרעיון.

ראש-הממשלה קיים את הבטחתו. ביום הראשון של חודש דצמבר 1953 העניק שר-

בעל הזכויות משה בהרב קיבל 30 דונם של אדמה יקרה, מינהל מקרקעי המדינה. זכות זו היתה שווה 180 אלף לירות ישראליות, והוא קיבל אותה מפני שלוי אשכול רצה לחסל כמה חשבונות ישנים של מפא"י.

עבה של שטרי-חוב בפני מכריו, הכריז ב- מרירות: "אתם רואים כל המטרות האלה? אלה עשרות אלפי הלירות ששילמתי בש- ביל מפא"י. אני היחיד שנעשה עני ב- מדינה הזאת בגלל שרותו למפלגה!"

הסיפור נשמע כאילו נלקח מאגדות סדום ועמורה, אולם הוא מושתת על ה- מציאות הלהטת של סדום העכשוית. משה בהרב התבונן לפני 15 שנה באשת לוט והתאהב במבט ראשון בנציב המלח. הוא סייר, חקר ובדק, עד שהגיע למסקנה כי הרי המלח של סדום יכולים להיות מיכרה של זהב.

★ ★ ★

ביוזבו דוהר

מזוא תנופת ההצלחה שלחה ה- חברה החדשה את יוון הרעיון לאמרי-

לבנעלי קשורים: